

Список використаних джерел

1. Бараболя О.В. Стан продовольчої безпеки - глобальні та регіональні виклики. Кліматичні зміни та сільське господарство. Виклики для аграрної науки та освіти : збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції, 24 березня 2026 р., Науково-методичний центр ВФПО. - Київ, 2026. – С. 153-155.
2. Бараболя О.В. Трансформації кліматичних змін як виклик для аграріїв. Кліматичні зміни та сільське господарство. Виклики для аграрної науки та освіти : збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції, 24 березня 2026 р., Науково-методичний центр ВФПО. - Київ, 2026. – С. 155-158
3. Чайка Т. О., Бараболя О. В., Перепадченко Т. О., Шаповал Т. І. Вирощування помідорів методами органічного землеробства у приватному секторі в умовах Лісостепу України. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2021. № 3. С. 74–81.
4. Шаповал Таїса, Бараболя О.В. Вплив сортових особливостей помідор на способи переробки. Матеріали студенської наукової конференції 13 травня 2021 р. Том II. Полтава. С. 59-61
5. Чайка Т. О., Бараболя О. В., Крикунова В. Ю., Лотиш І. І. Екологізація вирощування помідорів у приватному секторі методами органічного землеробства. Екологоорієнтовані підходи відновлення техногенно забруднених територій і створення сталих екосистем : колективна монографія. Полтава : ПП Астроя, 2022. С. 85–95.

Бараболя Ольга Валеріївна, к. с.-г. наук, доцент
<https://orcid.org/0000-0003-4123-9547>

Панченко Катерина Володимирівна, здобувач
 другого (магістерського) рівня вищої освіти 2 курсу
 ОП «Еколого економічне рослинництво»
 Полтавський державний аграрний університет
 М. Полтава, Україна

DOI

ПРОДУКТИВНІСТЬ КУКУРУДЗИ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ

Кукурудза є однією з найбільш універсальних сільськогосподарських культур, що широко використовується у різних напрямках аграрного виробництва. Її зерно має продовольче, кормове та технічне призначення, а продукція переробки застосовується для виготовлення круп, борошна, крохмалю, олії, декстрину, спирту та інших видів продукції. Значна кількість побічної продукції також використовується у тваринництві, що зумовлює високу господарську цінність культури [1–3].

Висока потенційна продуктивність сучасних гібридів кукурудзи створює значні можливості для збільшення виробництва зерна без необґрунтованого розширення посівних площ. В умовах сучасного землеробства особливої актуальності набуває підвищення ефективності використання кожної одиниці площі шляхом удосконалення технології вирощування. Важливу роль у цьому

процесі відіграє оптимізація строків виконання основних агротехнічних операцій, серед яких строк сівби має безпосередній вплив на проходження початкових етапів онтогенезу рослин та формування майбутнього врожаю.

Строк сівби визначає температурні, водні та світлові умови, за яких насіння починає проростати, а рослини проходять перші фази розвитку. Від правильно обраного періоду висівання значною мірою залежать швидкість появи сходів, їх дружність і рівномірність, формування густоти посіву, інтенсивність росту кореневої системи та надземної маси. У подальшому ці процеси позначаються на тривалості вегетаційного періоду та здатності рослин реалізувати потенціал продуктивності гібрида.

Важливість визначення оптимального строку сівби пов'язана також із необхідністю раціонального використання вологи та теплових ресурсів. За раннього висівання насіння потрапляє у ще недостатньо прогрітий ґрунт, унаслідок чого процеси набубнявіння, проростання та формування сходів можуть уповільнюватися. Тривале перебування насіння в холодному та перезволоженому ґрунтовому середовищі здатне негативно позначатися на польовій схожості й рівномірності посіву. Надто пізня сівба, своєю чергою, може призводити до скорочення періоду вегетації та зміщення окремих фаз розвитку на менш сприятливі за температурним і водним режимами строки.

У наукових дослідженнях питання оптимального строку сівби кукурудзи залишається дискусійним, оскільки універсального календарного терміну для всіх зон вирощування встановити неможливо. Визначальним орієнтиром зазвичай виступає ступінь прогрівання ґрунту на глибині загортання насіння. Частина дослідників обґрунтовує можливість проведення сівби за температури ґрунту близько 6–8 °С, тоді як інші рекомендують орієнтуватися на дещо вищий рівень прогрівання, що сприяє швидшій появі рівномірних сходів [5].

Перевагою ранніх строків сівби є можливість ефективніше використати запаси продуктивної вологи, накопичені у ґрунті протягом осінньо-зимового та ранньовесняного періодів. За сприятливого перебігу початкових фаз розвитку рослини можуть раніше сформувати листковий апарат і кореневу систему, що створює передумови для інтенсивнішого використання ресурсів поля. Крім того, своєчасне проходження наступних фаз розвитку дає можливість уникнути частини несприятливих погодних умов наприкінці вегетації та сприяє більш ранньому завершенню наливу й досягання зерна.

Водночас надмірне зміщення строків сівби у бік ранніх може мати негативні наслідки. За недостатньої температури ґрунту проростання насіння сповільнюється, сходи з'являються нерівномірно, а молоді рослини стають більш чутливими до несприятливого впливу середовища. Тому рішення про початок польових робіт доцільно приймати з урахуванням не лише температури ґрунту, а й його вологості, погодного прогнозу, біологічних властивостей гібрида та конкретних ґрунтово-кліматичних умов.

Для регіонів із недостатньою кількістю тепла протягом вегетаційного періоду питання строків сівби має особливе значення. Ранній початок сівби дає змогу більш повно використати наявний тепловий ресурс і завершити основні

етапи розвитку до настання осіннього похолодання. За таких умов важливим є правильний вибір групи стиглості гібрида, оскільки тривалість його вегетаційного періоду повинна відповідати ресурсам конкретної зони вирощування [4].

Формування продуктивності кукурудзи залежить від взаємодії генотипу, технологічних прийомів та умов навколишнього середовища. За даними дослідників, значна частина варіабельності врожайності пов'язана з особливостями гібрида, однак реалізація його генетичного потенціалу можлива лише за відповідності агротехнології конкретним умовам вирощування [2]. Саме тому строк сівби необхідно розглядати не як ізольований технологічний прийом, а як складову комплексної системи вирощування культури.

Важливим чинником продуктивності посівів є також густота рослин. Реакція кукурудзи на зміну густоти залежить від групи стиглості та генетичних особливостей гібрида. Збільшення кількості рослин на одиниці площі посилює конкуренцію за світло, воду та елементи мінерального живлення. За оптимальної густоти посіву рослини мають достатню площу живлення й ефективніше використовують ресурси середовища, тоді як надмірне загущення може обмежувати їх індивідуальний розвиток та негативно позначатися на формуванні зернової продуктивності [2].

На початкових етапах онтогенезу конкуренція між рослинами за ресурси середовища є відносно слабкою, однак у міру збільшення листової поверхні та розвитку кореневої системи потреба рослин у воді, елементах живлення, світлі та просторі зростає. У загущених посівах взаємне затінення та посилення конкуренції можуть змінювати характер ростових процесів, впливати на формування генеративних органів і, зрештою, визначати рівень урожайності.

Таким чином, строк сівби є одним із визначальних елементів технології вирощування кукурудзи, через який регулюються умови проходження початкових фаз розвитку та тривалість вегетаційного періоду. Оптимальний термін висівання має визначатися комплексно, з урахуванням температурного і водного режимів ґрунту, погодних умов, групи стиглості та генетичних особливостей гібрида, а також запланованої густоти посіву. Правильне поєднання цих чинників створює передумови для формування дружних сходів, раціонального використання ресурсів поля, своєчасного досягання зерна та отримання високої продуктивності кукурудзи.

Список використаних джерел

1. Бараболя О. В., Чайка Т. О., Покотило А. В. Особливості вирощування кукурудзи за складних погодних умов. Розвиток сільських територій на засадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 11 листопада 2021 р.). Полтава : ПДАУ, 2021. С. 77–82.
2. Жемела Г.П., Бараболя О.В., Косенко В.Ю. Особливості зберігання зерна кукурудзи Матеріали IX науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні питання та проблематика у технологіях вирощування продукції рослинництва» / Полтавська державна аграрна академія, 2020.С. 83-86..

3. Бараболя О. В., Кравець С. О. Особливості росту та розвитку кукурудзи. Сучасні аспекти і технології у захисті рослин : матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 28 лист. 2023 р.). Полтава : ПДАА, 2023. С. 128–130.
4. Бараболя О.В., Золотарьов В.М. Продуктивність гібридів кукурудзи. Матеріали науково-практичної інтернет-конференції “сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур” 30 березня 2021 року С.30-32
5. Бараболя, О. В., Косенко, І. В. (2024). Вплив строків сівби на врожайність кукурудзи. Scientific Progress & Innovations, 27(1), 41-46.

Бараболя Ольга Валеріївна, к. с.-г. наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0003-4123-9547>

Храпач Анна Олексіївна, здобувач
другого (магістерського) рівня вищої освіти 2 курсу
ОП «Еколого економічне рослинництво»
Полтавський державний аграрний університет
М. Полтава, Україна

DOI

ВАЖЛИВІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ КОНДИТЕРСЬКОГО ДЛЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Сучасне сільськогосподарське виробництво функціонує в умовах суттєвих змін природного середовища, нестабільності погодних умов, обмеженості ресурсів та посилення конкуренції на ринках аграрної продукції. За таких обставин одним із пріоритетних завдань рослинництва є добір культур і технологічних напрямів, які дають можливість поєднати продуктивність виробництва з його економічною ефективністю. Особливого значення набувають культури, продукція яких має стійкий попит, характеризується високою товарною цінністю та може бути реалізована як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках[1].

Однією з провідних технічних культур в Україні є соняшник. Його значення для агропромислового комплексу зумовлене не лише високою господарською цінністю насіння, а й важливою роллю у формуванні сировинної бази олійно-жирової промисловості та експортного потенціалу держави. Виробництво соняшнику протягом тривалого часу залишається важливим напрямом діяльності значної кількості сільськогосподарських підприємств. Водночас сучасні тенденції розвитку ринку зумовлюють необхідність розширення напрямів використання цієї культури та пошуку спеціалізованих сегментів її виробництва[2].

Одним із таких напрямів є вирощування соняшнику кондитерського типу. На відміну від олійного, він орієнтований переважно на використання насіння безпосередньо як харчового продукту. Для цієї групи характерні значні розміри насіння, привабливі товарні властивості, відповідні смакові характеристики та підвищена цінність якісної продукції для харчової промисловості. Саме тому